

שנה עשירית

לכה לאת עזבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

שנה עשירית / גליון תח
ערש"ק פרשת נשא ה'תשע"ג

מדוע נכתבו קרבנות הנשיאים י"ב פעמים?

מדוע נדבו כל הנשיאים רק שש עגלות?

בענין מיעוט עכו"ם מדין נזירות

תאוות האכילה אינה מתאימה לבן אדם

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת נשא, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון תח), והוא אוצר בלום בענייני הפרשה מתוך רבבות ענייני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ופשוט שלפעמים מעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,

מכון אור החסידות

מאתיים שנה להסתלקות כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע

על בחיר הנבראים להתענג מענינים רוחניים דוקא

והנה האדם באשר הוא בחיר הנבראים והוא הבריאה התיכונה בכללות ההתהוות כנודע, הרי צריך להיות הטוב והתענוג שלו רק בענינים הרוחניים דוקא, ובפרט בעניני החכמה, ובזה יהי' דוקא ענג נפשו, כי עיקר מעלתו על כל הנבראים הוא בהשכל שניתן לו ונפשו היא נפש השכלית.

דג' מדריגות דומם-צומח-חי הרי נפשם בקירוב אל ערך גופם, דבהדומם היא נפש הדוממת, ובצומח נפש הצומחת ובחי החיונית, ונוסף עליהם האדם שיש בו נפש השכלית. ובפרט מצד הנפש האלקית שבו שהיא מבחינת החכמה העליונה, כידוע. ואם כן הרי כל המשכת נפשו וכל חפצו ומגמתו צריכה להיות בעסק חכמת התורה, ובזה תתענג נפשו, ועל ידי זה תהי' עליית נפשו, אשר נפשו תתעלה בעילוי המעלה והמדריגה, אשר לכך הוא נברא, והיינו אל תכלית הנרצה שבבריאת הנשמה וירידתה למטה להתלבש בגוף ונפש הטבעית.

עסק התורה זהו טוב ותענוג אמיתי

...ואם כן הרי הסתת היצר הרע שמסית את האדם להראות לו הטוב טעם שבתענוגים גשמיים הרי זה שטות נורא שמטתו מדרך האמת והצדק, ורק מסמא ומעור עיניו. וכאשר מסיתו לומר שזה טוב לפניו, זאת ישים אל לבו, הכי זהו הטוב שלי לפי מעלת ומדריגת נפשי הניתן לי. וכי זהו כוונת בריאתי בעולם, ואדרבה במה שאומר לו שתאווה היא לעינים, הרי מפני זה עצמו צריך להתרחק מזה בתכלית שלא להוריד נפשו ח"ו כנ"ל, כי אם הטוב שלו יהי' בענינים רוחניים ונעלים שהן טובים באמת, ובפרט בעסק התורה שזהו טוב ותענוג אמיתי. ובזה נשלם כוונת בריאתו.

וזהו ענין השיטים דהקשרים של המשכן מה שמהפכים מהשטותים של הנפש הבהמית והיצר הרע שמסית ומדיח את האדם מדרך האמת, ומהפכים זה לקדושה להתחזק בלימוד התורה וקיום המצוות דזהו עיקר התכלית ועיקר הכוונה בבריאת הנשמה ובירידתה למטה.

(ספר המאמרים תש"ח עמ' 133 ואילך)

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני תרי צנתרי דדהבא, לומדי ותמכי אורייתא,
רודפי צדקה וחסד, ראשונים לכל דבר שבקדושה

ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה

והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו,
תמיד כל הימים

צוות העריכה וההגהה:
[ע"פ סדר הא"ב]

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב ראובן זאיאנץ,
הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב ישראל ארי' לייב רבינוביץ',
הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

יוצא לאור על ידי

מכון אור החסידות

ארץ הקודש
ת.ד. 2033
1469 President St.
כפר חב"ד 60840
#BSMT
Brooklyn, NY 11213
03-738-3734
718-534-8673
הפצה: 08-9262674
www.likras.org • Likras@likras.org

נדפס באדיבות

The Print House
538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237
718-628-6700

תוכן העניינים

מקרא אני דורש.....ה

מדוע חוזר הכתוב על קרבנות הנשיאים י"ב פעמים?

מדוע מביא רש"י טעם לקרבנות הנשיאים רק בהגיעו לקרבנות הנשיא השני? / מדוע מבין כל רמזי קרבנות הנשיאים מביא רש"י רק רמזו של ר' משה הדרשן? / ביאור נפלא בדברי רש"י על כוונת קרבנות הנשיאים, שמצד אחד כוונה אחת יש לכל קרבנותיהם, ומצד שני כוונה זו נפרטת לי"ב ענינים שונים

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ח עמ' 41 ואילך)

פנינים.....ט

עיונים וביאורים קצרים

יינה של תורה.....י

התוכן הפנימי דפרשת סוטה

כיצד אפשר להסתתר מפני ה', אשר עיניו משוטטות בכל? / מה החילוק בין סתירה האסורה רק מצד הקינוי, וסתירה האסורה מפני דיני יחוד? / ומה הקשר בין זה ללימוד התורה באופן ד"חקיקה" ללימודה באופן ד"כתיבה"? / ביאור בתוכנה הפנימי של פרשת סוטה המרמזת על "סתירה" מפני הקב"ה ר"ל

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ד עמ' 1032 ואילך. תורת מנחם ח"כ עמ' 122 ואילך)

פנינים.....יד

דרוש ואגדה

חידושי סוגיות.....טו

בענין מיעוט עכו"ם מדין נזירות

יבאר בטוב טעם פלוגתת רש"י ותוס' בפירוש הא דאין נזירות לעכו"ם / יפלפל בכמה דינים השייכים לנדר הנזירות אי שייכים בעכו"ם / יחדש סברא ד"מכח סברת הדעת" יש על עכו"ם חיוב לשמור מוצא שפתיו אף אי אמרינן דאינו ב"בל יחל", ועפ"ז יבאר לענין שייכותו בדין נזיר

(ע"פ לקוטי שיחות חל"ח עמ' 26 ואילך)

תורת חיים.....כא

הדרכות בעניני חינוך והשקעה גם בפשוטים ביותר שכשרונותיהם אינן מפותחים

דרכי החסידות.....כג

ביאור נפלא בדרגות תענוגי בני אדם, שעפ"ז יובן אשר התאוה לעבירה היא שטות שאינה מתאימה למעלת האדם באשר הוא

לקראת שבת

כה

דהנה כתיב אחור וקדם צרתני כו', דהאדם הוא קדם לכל מעשה בראשית ואחור לכל מעשה בראשית. בזה שהוא קדם לכל מעשה בראשית הכוונה שהאדם הוא תכלית ועיקר הכוונה של בריאת העולמות, ולכן הוא אחור לכל מעשה בראשית שימצא הכל מוכן לפניו. וזהו דכתיב אנכי עשיתי ארץ ואדם עלי' בראתי, דזה מה שאנכי מי שאנכי⁴ עשיתי ארץ הוא רק בשביל האדם. והיתכן הדבר כי אדם זה שהוא הבריאה התיכונית שאין במעלת דוגמתו לא בעליונים ולא בתחתונים, שהתחתונים דומם-צומח-חי אין בהם נפש המשכלת והעליונים אין בהם מעלת ההתגברות על הגוף (והראי' מהמלאכים שירדו למטה⁵ שנתגשמו ביותר). ורק האדם הוא היחידי שיש בו משלמות הנפשויות ובחיר עניני הגופנים. אשר בענין זה להיות כלול מגוף ונפש הוא יחידי בכללות הבריאה. והיתכן הדבר, אשר הבריאה הנעלה הלזו יהי' נמשך אל תענוג שפל כזה.

כי הנה גם בתענוגים גשמיים הרי יש כמה מיני תענוג, אשר התענוג במאכל ערב ומתוק לחיך הוא תענוג היותר שפל ופחות, גם בתענוגים הגופניים. וכמו כן בדרך כלל התענוג מענינים גשמיים וגופניים שזהו תענוג בהמי ממש, שהבהמה נמשכת אחרי דברים הטובים והעריבים לפי טבעה, לפי שהבהמה הרי אינה יודעת מטוב אחר כי-אם מהטוב הזה דאכילה ושת', ואחרי זה היא נמשכת.

אבל האדם שהוא שכלי בעצם מהותו הרי כללות הענינים הגופניים אינם מערכו ומהותו כלל. ובפרט עוד להיות נמשך אחר זה, ושזה יהי' התענוג שלו דזהו פחיתות גדולה וירידה גדולה לגבי'. ותענוג האדם יכול להיות בכחות הרוחניים כמו שמיעת קול ערב שהוא תענוג רוחני שפועל בו רוממות הנפש, או מעורר ומגלה הילך נפשו, והדומה לזה בעניני הנפש.

מדות בני אדם צריכים להיות על-פי השכל דוקא

ולמעלה מזה הוא התענוג בעניני המדות, כמו במדת הטוב והחסד שעושה עם זולתו שיש בזה תענוג נפלא להאיש הטוב. דזהו כל עצמו ומהותו של האיש הטוב והחסד כאשר יכול לעשות טובה לזולתו הן בגופו וממונו או בנפשו.

...ולמעלה מזה הוא התענוג בהשגה שבשכל וחכמה, וכמו בהמצאת איזה השכלה חדשה שיש בזה תענוג נפלא, וכן בהשגה והבנה כשלומד איזה ענין ומבינו בטוב שיש בזה תענוג הנפש וכמאמר⁶ "צהבו פניו של ר' אבוהו שמצא תוספתא חדתא" וכתוב "חכמת אדם תאיר פניו". דפניו הגשמיים מאירים מאור החכמה. וזהו הטוב והתענוג האמיתי והנעלה באמת.

4) שהוא למעלה מעלה משם הוי', כי הוא בחי' דלא אתפס בשם ולא אתרמיז בשום אות וקוצא כלל (לקו"ת פ' פנחס ד"ה קדש ישראל ס"ג).

5) ראה ילקוט שמעוני רמז מד. זוהר ח"א כג, א. כה, א.

6) בירושלמי שבת פ"ח ה"א : אורייתא חדתא שמעת א"ל (ר' אבוהו) תוספתא עתיקא.

מדוע חוזר הכתוב על קרבנות הנשיאים י"ב פעמים?

מדוע מביא רש"י טעם לקרבנות הנשיאים רק בהגיעו לקרבנות הנשיא השני? / מדוע מבין כל רמזי קרבנות הנשיאים מביא רש"י רק רמזו של ר' משה הדרשן? / ביאור נפלא בדברי רש"י על כוונת קרבנות הנשיאים, שמצד אחד כוונה אחת יש לכל קרבנותיהם, ומצד שני כוונה זו נפרטת לי"ב ענינים שונים

א. בסוף פרשתנו מפרטת התורה את קרבנות הנשיאים, שהקריבו את קרבנם לחנוכת המזבח. ובפירושו על הקרבנות של הנשיא השני, נשיא יששכר, מפרש רש"י את הרמזים שבקרבנות הללו, וזה לשונו:

"קערת כסף – מנין אותיותיו בגימטריא תק"ל, כנגד שנותיו של אדם הראשון. שלשים ומאה משקלה – על שם שכשהעמיד תולדות לקיום העולם בן ק"ל שנה היה... מזרק אחד כסף – בגימטריא תק"כ, על שם נח שהעמיד תולדות בן ת"ק שנה, ועל שם עשרים שנה שנגזרה גזירת המבול קודם תולדותיו... שבעים שקל – כנגד שבעים אומות שיצאו מבניו. כף אחת – כנגד התורה שניתנה מידו של הקב"ה. עשרה זהב – כנגד עשרת הדברות. מלאה קטרת – גימטריא של קטרת תרי"ג מצוות, ובלבד שתחליף קו"ף בדל"ת על ידי א"ת ב"ש ג"ר ד"ק. פר אחד – כנגד אברהם, שנאמר בו: ויקח בן בקר. איל אחד – כנגד יצחק, ויקח את האיל וגו'. כבש אחד – כנגד יעקב, והכבשים הפריד יעקב. שעיר עזים – לכפר על מכירת יוסף, שנאמר: וישחטו שעיר עזים. ולזבח השלמים

אדם יותר ממה שמוכרח לו לצורך קיום גופו הרי-זה העברה על דרכי התורה. דעל-פי התורה הרי יש הגבלה בהנהגת האדם בכל ענייניו גם בהמותר לו.

...וכמו על-דרך-משל המאכל גשמי הנה לא ירצה בהתענוג והטעם שבו, כי-אם בהחיות שבו. וירצה בו מפני התכלית שבזה. והיינו בכדי שיוכל לעבוד את בוראו בכח האכילה ההיא. ולחם² הוא כינוי לכל הדברים הגשמים, והיינו אשר בכל דבר ודבר שהאדם עושה צריך להיות בכוונה לשם שמים.

היצר הרע מסית ומדיח את האדם מדרך הטוב והישר

אבל כשמכוון להנאת ותענוג נפשו, וכל-שכן מה שהוא לו למותר ורק לעידון ולתענוג, הנה כאשר האדם נמשך אחר זה הרי-זה העברה על דרכי התורה. והוא רע גמור לפי שעה כו' (כמ"ש בספר של בינונים ח"א פ"ז).

והנה סבת הדבר איך אפשר שהאדם שהוא בעל שכל יהי' נמשך ברצון אחרי דברים קלי הערך כמו הדברים הגשמיים והחומריים, ובפרט אשר בזה עוד יתענג בתענוג וטוב טעם, שזהו פחיתות גדולה והשפלה וירידה עצומה, הנה הגורם את כל זה הוא היצר הרע שהוא מסית ומדיח את האדם לומר לו כי טוב לפניו דבר זה וכי תאוה הוא לעינים. וזהו מהותו של מציאות היצר הרע שהוא גורם ומצייר להאדם ציורים רעים כאלו אשר האדם מצד עצמו לא הי' עושה זאת בשום אופן, ואדרבה באדם עצמו אין כל מקום לכך, ושכלו אינו מסכים כלל לענינים אלו,

כגון – ענין הישות וגסות, דגם שכל האנושי³ בעצמו מחייב שאין צריכים להיות גס הרוח או מציאות יש. דאדם מה הוא אשר הוא יתגאה ויתנשא ועוד יעזו בהוותו... והוא רק מה שהיצר הרע מסית ומדיח את האדם מהדרך הטוב והישר ומחדש אצלו רצונות ותאוות זרות בזה שמראה לו הטוב טעם ואת התענוג שיש בעניני העולם. דהיצה"ר יוצר אצל האדם תענוג בעניני העולם.

הענינים הגופניים אינם כלל מערכו ומהותו של האדם

...והנה זה שהיצה"ר מסית את האדם, לומר לו להיות נמשך אחר תאוות ותענוגים הגופניים הוא שטות נורא, וכי זהו הטוב טעם אשר אל זה ימשך האדם שהוא בחיר הנבראים?

(2) ראה משלי ל, ח: ראש ועושר אל תתן לי הטריפני לחם חוקי. בספרי עקב (יא, יב), ככר ומקל כרוכין ירדו, כו' אם אתם עוסקים בתורה הרי ככר לאכול כו'. ועוד. - ואולי מרמז כאן להפסוק כי לא על הלחם גו' כי על כל מוצא פי ה' גו', ומפרשו המוצא שבלחם, הכוונות הרצויות באכילה. וע"ד מ"ש בשל"ה ש' האותיות אות ק' ד"ה קדוש יהי' כי לא על הלחם.

(3) ראה קונטרס ומעין מאמר טו-טז.

בקר שנים – כנגד משה ואהרן שנתנו שלום בין ישראל לאביהם שבשמים. אילים עתדים כבשים – שלשה מינים, כנגד כהנים ולוים וישראלים וכנגד תורה נביאים וכתובים. שלש חמשיות כנגד חמשה חומשין, וחמש הדברות הכתובין על לוח אחד, וחמש הכתובין על השני. עד כאן מיסודו של רבי משה הדרשן.

והדברים צריכים ביאור – וכמו שעמדו על זה במפרשים:

א. כל האריכות בענין הרמזים שבקרבנות הנשיאים – אין מקומה לכאורה בפירוש רש"י על התורה שענינו הוא "פשוטו של מקרא"! ובמלים פשוטות: מה חסר בהבנת הפשט ללא המדרש הזה, שלכאורה שייך דוקא לחלק הרמז שבתורה?

ב. מדוע מביא רש"י את דברי המדרש רק בנוגע לקרבנות הנשיא של היום השני – ולכאורה מקומו של ביאור זה הוא כבר בקרבנות הנשיא הראשון?

וממה נפשך: אם פרטי קרבנות הנשיאים דורשים ביאור – היה לרש"י לבארם כבר בנשיא הראשון; ואם פרטים אלו אינם דורשים ביאור – לא היה לו לבארם כלל?

ב. ויש לומר בביאור הענין (ולהעיר ממ"ש בדברי דוד – להט"ז – כאן):

באמת יש כאן קושיא יסודית בהבנת הפשט, המתעוררת דוקא בלימוד הקרבנות של הנשיא השני. ובכך שרש"י מביא באריכות את הרמזים שבקרבנות, הוא בא ליישב קושיא זו שבפשט.

הקושיא היא: מדוע חוזר הכתוב בפירוט כה רב על הקרבנות של כל נשיא בפני עצמו?! לכאורה, לאחר שהכתוב פירט את הקרבנות של הנשיא הראשון – די לכתוב בקיצור שהנשיא השני הקריב אותם קרבנות שהקריב הנשיא הראשון. לשם מה איפוא חוזר הכתוב שתיים עשרה פעמים על כל הפירוט? [ומובן שקושיא זו מתעוררת לראשונה כאשר התורה מפרטת את הקרבנות של הנשיא השני].

וממה נפשך:

אם לכל נשיא היתה כוונה מיוחדת בהבאת הקרבנות שלו, שונה מהנשיאים האחרים (ולכן התורה חוזרת ומאריכה בקרבנו של נשיא במיוחד, בגלל המיוחד שבו) – איך יתכן הדבר כי בפועל כל הפרטים שבקרבנות הם שווים?

[ולכאורה כוונות שונות צריכות להתבטא גם בקרבנות שונים. וע"ד הענין של דגלי השבטים, ש"צבעו של זה לא כצבעו של זה" (רש"י במדבר ב, ב) – כי ענינו המיוחד של כל שבט נרמז בצבע אחר]:

ואם נאמר שכל הנשיאים הביאו מתוך אותה כוונה, ולכן הקרבנות שווים [וכך מובן גם מזה שנשיא יששכר הוא שנתן את העצה להתנדב קרבנות הללו (כדברי רש"י לפני זה), שמזה מובן שכל נשיא הביא את קרבנותיו מצד אותה עצה ומזה שהכוונה הכללית היתה שווה] – מדוע באמת

אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות

ביאור נפלא בדרגות תענוגי בני אדם, שעפ"ז יובן אשר התאוה לעבירה היא שטות שאינה מתאימה למעלת האדם באשר הוא

עבירות – שטות וירידה והשפלה גדולה לגבי עצם מהות האדם

הנה' במדרש-רבה (במדבר פ"ב) מפרש שטים ל' שטות וכאמרו שם שטים שעשו שטות. כי ענין השטות הוא ההטי' מדרך האמת. דמה שהאדם נוטה מדרך האמת הוא מצד השטות, וזהו שטים שהוא הטי' ושטות.

וכן מצינו במרז"ל שחיברו ב' ענינים אלו וכדאיתא בגמרא (סוטה דף ג' ע"א) על הפסוק "כי תשטה אשתו", אין אדם עובר עבירה אלא-אם-כן נכנס בו רוח שטות. הרי דהשיטה ושטות הוא ענין אחד, שהוא הטי' מדרך האמת ודרך הטוב, וזה שהוא נוטה מדרך האמת והישר הוא שוטה.

והענין הוא דהנה המצב והענין מה שמביא את האדם שהאדם יעבור ח"ו על דרכי התורה והמצות הוא שטות וירידה והשפלה גדולה לגבי עצם מהות האדם מה שהוא.

דהנה זה מה שהאדם בא לידי זה להיות נמשך אחר תאוות לבו להתענג בתענוגי בני-אדם אפילו בדברים המותרים כמו אכילה ושת' ושינה והדומה, הנה כאשר מענג נפשו בתענוגי ותפנוקי בני-

* ההערות דלקמן הם מכ"ק אדמו"ר זי"ע.

(1) ראה עדכ"ז בארוכה בתורת שמואל שער ד' – וככה, תרל"ז – פט"ל ואילך. קונטרס ומעין בתחלתו.

הַחֲלָק הַיְפָה שֶׁעַל יָדוֹ מוֹתֵקִים רִצּוֹן הַבּוֹרָא

במענה למכתבך. . בו את כותבת שבשנה זו אינך מתעניינת בלימוד עם תלמידות הכיתה, מכיוון שאין להם את הכשרונות לקלוט את חומר הלימודים כמו הכיתה הקודמת.

והנה, מובן דאדרבה, ענין זה צריך להוסיף חשק ויתר התעניינות להעמיד את התלמידות על הגובה המתאים, כי הרי זה כל האדם לתקן חלקו בעולם, ביחד עם הכשרונות שחנן אותו השי"ת, ובפרט כישרון בחינוך והשפעה על הנוער, הרי זה תכלית בריאתו להרבות אור בעולם ע"י הפצת נר מצוה ותורה אור, ולפום צערא אגרא, שדווקא תלמידות כאלו שכשרונותיהן אינם מפותחים כל כך, הינן החלק היפה שעל ידן מתקיים רצון הבורא.

לְהַתְעַנִּיין מִתּוֹךְ תּוֹסֶפֶת כַּח וְחִיּוֹת בַּהֲטָבָה מִצַּב הַכִּיתָה

ומדתו של הקב"ה מידה כנגד מידה, אלא שכמה פעמים ככה, שכשממלאים רצונו של הקב"ה, למרות שהיצר הרע מנסה לשכנעה שזה דבר קשה, הרי אז הקב"ה ממלא את כל משאלות האדם לטובה.

ויהי רצון שבתוספת כח וחיות תתענייני בהטבת מצב הכיתה ושתשגשגי מדרגה לדרגה ושתראי פרי טוב בעבודתך, ומצוה גוררת מצוה שתוכלי לבשר בקרוב שהתלמידות עושות חיל...

(תרגום מאגרות קודש חי"ב עמ' פד)

הכתוב טורח לחזור ולפרט את קרבנותיו של כל נשיא בפני עצמו?!

לכן מביא רש"י דוקא את "יסודו של רבי משה הדרשן", שלפיו אפשר ליישב את הענין: כל רמז שמביא רש"י הוא ענין כללי – שמתחלק לכמה וכמה פרטים.

ולכן, מצד אחד כל הקרבנות היו שווים, כי הענין הכללי שעמד ביסוד הקרבנות כולם היה אחד; ומצד שני התורה מפרטת כל קרבן בנפרד, כי כל נשיא התכוון במיוחד לענין פרטי מסויים מתוך הענין הכללי המשותף.

ג. ולדוגמא – הרמז שכתב רש"י בקרבן של "שעיר עזים", שהוא "לכפר על מכירת יוסף":

הרצון לכפר על מכירת יוסף עמד ביסוד הקרבנות של כל הנשיאים, אולם כמובן שאינו דומה שבט לחבירו, בהתאם לחלקם בענין המכירה:

"בני השפחות" מלכתחילה לא שנאו כל כך את יוסף (רש"י ויחי מט, ה);

יששכר וזבולון שתקו בעת המכירה (ראה רש"י שם);

ראובן בכלל לא היה נוכח במקום (וישב לו, כט);

שמעון ולוי אמרו "לכו ונהרגו" (וישב לו, כ. רש"י ויחי שם) ואילו יהודה הציע דוקא למוכרו ולהרוויח את כספו (וישב לו, כז).

וזאת בנוסף ליוסף עצמו שהוא גרם לכל הענין;

ואילו בנימין, בכלל לא היה לו קשר לענין זה כלל!

[אף על פי כן, גם נשיא בנימין הביא שעיר עזים לכפר. ויש לומר (ע"פ פרש"י מקץ מב, יג-יד), על זה שלא חפשו אותו כל אותם השנים. או – לכפר על יעקב אביהם ששלח את יוסף לשכם (וכל זה שייך לכל השבטים)].

וכן הוא בכל הפרטים שמביא רש"י בתור רמז – שכל רמז יש בו נקודה כללית אחת, המתחלקת לכמה וכמה פרטים, וכל נשיא הקריב את קרבנו בכוונה פרטית אחת מיוחדת, ולכן פירטה התורה את הקרבן של כל נשיא בפני עצמו.

ד. לפי זה, אפשר להבין פרטים מסויימים שבהם הרמז ברש"י שונה מהרמז שבמדרש רבה על אתר (פי"ד, יב), ומהם:

בנוגע לשייכות של "קערת כסף" לאדם הראשון, אומר המדרש: "אל תקרי 'קערת' אלא 'עקרת', זה היה אדם הראשון שהוא היה עיקרון של בני האדם". אבל רש"י אומר רמז אחר: מנין האותיות של "קערת כסף" הוא "בגימטריא תתק"ל, כנגד שנותיו של אדם הראשון".

הנפקא מינה בין שני הרמזים:

זה שאדם הראשון הוא "עיקרון של בני האדם" הוא ענין אחד, שאינו מתחלק לפרטים; מה שאין כן "שנותיו של אדם הראשון" – למרות שכל השנים שאדם חי הם השנים של אותו האדם – הרי השנים הם מחולקים ושונים זה מזה.

בנוגע לשייכות של "מזרק אחד כסף" עם נח אומר המדרש: "שנזרק מן דור המבול"; אולם רש"י אומר ש"מזרק אחד כסף" בגימטריא תק"כ, ורומז לת"ק שנה של נח כשהוליד תולדות ולעשרים השנים "שנגזרה גזירת המבול קודם תולדותיו".

ולכאורה, דברי המדרש קרובים יותר לפשט מאשר הגימטריא שבפירוש רש"י!

אולם לפי האמור יובן:

פירוש המדרש "שנזרק מן דור המבול" הוא ענין אחד שאינו מתחלק; ואילו לפי דברי רש"י יש כאן רמז לשנים, ששנים בכלל הם שונים ומחולקים זה מזה.

בענין ה"קטרת" אומר המדרש "כנגד המילה הכתוב מדבר, שבעת שמלו ישראל במצרים . . היה ריח הדם והערלה ערב לפני הקב"ה כבשמים" – ופירוש זה לכאורה קרוב יותר לדרך הפשט מאשר פירוש רש"י ש"קטרת" מורה על תרי"ג מצוות, כי:

השייכות של קטרת למילה היא מצד עצם הענין של קטורת – "ערב . . כבשמים", מה שאין כן השייכות של תרי"ג המצוות ל"קטרת" היא רק מצד הגימטריא של המלה "קטרת". יותר מזה: גם הגימטריא עצמה אינה כה פשוטה – בכדי שקטרת תעלה תרי"ג צריך רש"י להוסיף "ובלבד שתחליף קו"ף בדל"ת על ידי א"ת ב"ש" – ובכל זאת נוקט רש"י שדוקא גימטריא זו קרובה יותר לפשוטו של מקרא מאשר הפירוש "כנגד המילה"!!

אולם לפי האמור מובן:

לפי המדרש, ש"קטרת" מכוון למילה, הרי זה ענין אחד שאינו מתחלק לפרטים, ולכן בחר רש"י דוקא בפירוש שמדגיש נקודה כללית שיש בה התחלקות לפרטים – שיש "כף אחת", תורה אחת שניתנה מידו של הקב"ה, ובתוך "כף אחת" זו יש "עשרה זהב – כנגד עשרת הדברות", ויתירה מזו – היא "מלאה קטרת" – תורה אחת זו מלאה בתרי"ג מצוות.

מי יודע גדולתם ומעלתם של התלמידים הפשוטים

הדרכות בעניני חינוך והשקעה גם בפשוטים ביותר שכשרונותיהם אינן מפותחים

הנראים לפשוטים, אפשר שיצליחו בעתיד הרבה יותר מבעלי כשרון סתם

...הנה בהנוגע לשטח החינוך . . לפעמים הכי רבות קשה לשער עתידם של התלמיד/ה ויכולתם, ז.א. שאפשר ואפשר שאפילו אלו הנראים לפשוטים בהשקפה ראשונה, הרי בעתיד אפשר שיתגלו בהם כשרונות או כח התמדה ושקידה כזה שיצליחו בלימודם ובהנהגתם הרבה יותר מבעלי כשרון סתם, ודוקא הם יהיו לתפארת ביה"ס והמחנכים מורים/ות שלהם,

וכמו שראו במוחש בכל הזמנים גודל הפעולה של כח ההתמדה אפילו [כ]שהכשרון הי' פשוט, וכן שנתגלו כשרונות יוצא מן הכלל שמתחלה לא שיערו זה כלל,

ובפרט בבית-הספר . . שכנראה מתיאורה, מתאימה לזה מאמר חז"ל, "הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה", והרי דוקא ביחס לבית-הספר זה יש לה אחריות מיוחדת ובודאי גם נטיה מיוחדת, שהרי טבעי הוא שאדם חס על מעשי ידיו.

המסירות לעבודת החינוך – צנור וכלי להצלחה בעבודה וברכה בענינים הפרטים

מהאמור לעיל מובנת חוות דעתי, שתמשיך מתוך תקוה חזקה ובטחון בביה"ס בה מכהנת בקדש עד עתה, ובודאי המסירה שלה לעבודתה האמורה, יהי הצנור והכלי לתוספת הצלחה בעבודתה ולתוספת ברכה גם בעניני הפרטים ובעניני בני המשפחה אשר כבקשתה יזכירם על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, שעל שמו נקרא בית הספר וברוחו מתנהל.

(אגרות קודש חי"ט עמ' רפד ואילך)

מדין נזירות, דמאחר שיש פתח²⁰ שיתחייבו להיות פרושים מן היין ובתגלחת כנ"ל²¹, לכן אמרה תורה שדין נזירות אינו שייך אצלם.

ה

עפ"ז יתריץ לשון הרא"ש בסוגיין גבי הא דאין נזירות לעכו"ם, שכוונתו דמעיקרא שייך בו חיוב פרישות ותגלחת

ובדרך זו יש ליישב לשון הרא"ש אמתני' דסוגיין, וז"ל: "העובדי כוכבים אין להם נזירות, אע"פ שעובדי כוכבים נודרין נדרים ונדבות כישראל, אם נדר בנזיר אין עליו תורת נזיר ואין מקבלין ממנו קרבנות נדר להקריבם, ואם בא לימלך אם מותר לשתות ולטמא למתים מתירים לו". דלכאורה תמוהה לשנו, דהול"ל בקיצור (כלשון רש"י (ותוס')) "ומותרין לגלח

(20) ועיי"ע בלקו"ש חל"ע ע' 2-31 טעם עמוק בזה שיתכן ענין הנזירות (באופן מסויים, כנ"ל בפנים) אצל עכו"ם, ע"פ מה שמצינו בגדר נזירות ב' ענינים. דמחד יש בזה לשון (וענין) של הפרשה, וכדגרסינן בספרי (ופרש"י) פרשתנו ו, ג (ב) "אין נזירה בכל מקום אלא פרישה (אף כאן שפירש מן היין)". אבל בנזירות יש גם לשון (וענין) של קדושה כמ"ש (פרשתנו ו, ז-ח) נזיר אלקיו על ראשו כל ימי נזרו קדוש הוא לה' (ראה ספרי ופרש"י עה"פ: "זו קדושת הגוף"). ולכן, אף שעיקר ענין נזירות התורה הוא קדושת הנזיר כנ"ל (ראה בהנסמן לעיל הערה 12), וזה שייך רק בישראל, מ"מ, היות שנזיר הוא (גם) לשון הפרשה, ה"ז שייך גם בב"נ. עיי"ש בארוכה ביאור הענין בזה.

(21) וראה בסוגיין (סא, סע"ב ואילך) "מי כתיב נזיר עולם" דיצטרך קרא דבנ"י למעטו מעכו"ם, וכן שולל הש"ס דהלימוד דבנ"י בא למעט דישאל מדיר את בנו בנזיר ולא העכו"ם מאחר דדין זה דהאב מדיר את בנו הלכה היא בנזיר. אבל שאני בנדו"ד דסברא הוי בגדר תורה (כנ"ל הערה 14) ועד שאומרים למ"ל קרא סברא היא (כתובות כב, א. ובכ"מ). וראה בית האוצר שם. שד"ח כללים מערכת ס' כלל סג. מערכת ד' אות עח.

ולשתות יין וליטמא למתים", ומהי אריכות לשונו "ואם בא לימלך כו' מתירים לו".

[לכאורה יש לומר שזהו לפי שלא איכפת לן עסק העכו"ם בהנהגתו בינו לבין עצמו (אם יחמיר ע"ע ולא ישתה יין כו'), והנפק"מ היא רק אם (א) רוצה להקריב קרבן נדר, (ב) בא לשאול אצלנו אם מותר ביין כו'. אבל זהו דוחק גדול, דזה ה' מובן גם אם הרא"ש ה' כותב "ומותרים בין כו'", דפשיטא שדין זה הוא אם העכו"ם בא לשאול אצלנו (דכי חייבים ישראל למחות בעכו"ם שרוצה לפרוש מן היין?). ולמה לו להרא"ש להאריך בלשונו].

וע"פ משנת"ל יש לומר, דלדעת הרא"ש, גם עכו"ם שאמר בסתם "הריני נזיר" (או אפילו אם אמר "הריני נזיר כישראל"), הנה אם כוונתו לא הייתה לדין נזיר שבתורה, אלא שיהי' מובדל מן היין ובתגלחת כמו נזיר ישראל, יש לומר שחייב לקיים את נדר (מכח סברת הדעת), כיון שנתכוין לפרטי הדברים שבנזירות ישראל (אלא שכללם בלשון קצרה "נזיר כישראל").

אלא ש"אם בא לימלך אם מותר לשתות ולטמא למתים", שמזה שבא אצלנו לברר דין תורה אם חל עליו דיני נזירות, הרי בזה גופא גילה שכוונתו לדין נזיר ישראל ממש, במילא "מתירין לו" [היינו, שמצד עצמו, קודם שבא לפנינו, ה' שייך איסור, ורק כשבא לימלך "מתירין לו"].

משא"כ בנוגע לדין קרבן נזיר, שבזה נתמעט לגמרי ואין העכו"ם שייכים לזה כלל, "ואין מקבלין ממנו", כיון שזה שייך לדין נזיר שבתורה שאין העכו"ם בכלל.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

איך הקרבת קרבן בשבת היא שחר על שמירת שבת?

ביום השביעי נשיא לבנו אפרים
אמר הקב"ה, יוסף, אתה שמרת את השבת עד שלא ניתנה התורה, חייך שאני משלם לבן בנך שיהא מקריב קרבנות בשבת מה שאין יחיד מקריב ועלי לקבל קרבנו (ו, מח. במדבר רבה פי"ד, ב)

לכאורה תמוה ביותר, איך שייך לומר שהשחר ליוסף על שמירתו את השבת תהי' הקרבת קרבן בשבת – פעולה שבד"כ היא חילול שבת?

ויש לבאר בזה בהקדים מה שנתבאר בגדר הקרבת מוספי שבת, שאין ההיתר להקריבם מפני שלגבי קרבנות אלו הוי שבת בגדר "דחוי" או "הותרה", אלא אדרבה, הקרבת קרבנות אלו הם מגדרי מצוות השבת וקדושתה.

דכמו שקדושת השבת מחייבת איסור מלאכה, כן היא מחייבת הקרבת קרבנותי' (ראה לקוטי שיחות חט"ז עמ' 236 ואילך).

וי"ל שלדעת המדרש, כן הי' גדר הקרבת קרבנות נשיא אפרים ביום השבת, שלא נדחית השבת או הותרה לגבי הקרבת קרבנות אלו, אלא אדרבה בהקרבת קרבנות אלו הוסיפו בקדושת יום השבת ובקיום שמירתה.

ולכן הוי בגדר שחר על שמירת שבת דיוסף, דמפני שיוסף הוסיף בשמירת שבת, כי קיימה גם לפני שניתנה התורה, לכן שילם לו הקב"ה, שכן בנו יקריב קרבן בשבת שיוסיף בשמירת השבת וקיומה.

(יעויין בכ"ז בארוכה לקוטי שיחות חכ"ג עמ' 46 ואילך)

מה החידוש בברכת כהנים על הברכות שבפ' בחוקותי?

יברכך ה' וישמרך
יברכך – שיתברכו נכסיד (ו, כד. ורש"י)

יש לעיין, דבפשטות ברכת "יברכך" היא ברכה כללית שהקב"ה יברך את האדם בכל עניינו, וא"כ מדוע פירש רש"י שהברכה היא "יתברכו נכסיד" שהיא על הנכסים בלבד?

וי"ל בזה, דהנה בפרשת בחוקותי נתפרשו ריבוי ברכות למקיימי תומ"צ, וא"כ קשה מה החידוש בברכת כהנים על הברכות שבפ' בחוקותי (וכן הקשו בפענח רזא ומושב זקנים כאן)?

ולכן פירש רש"י שהברכה כאן היא "יתברכו נכסיד", שהיא ברכה מיוחדת שאינה נכללת בפ' בחוקותי.

דבפ' בחוקותי, עיקר הברכות הוא בענין ריבוי הטוב בכמות שיושפע לבנ"י ע"י קיום התומ"צ, וכשמדובר על התבואה והפירות הברכה היא רק ש"הפירות יהיו משתמרינ'" (רש"י שם, י ד"ה ואכלתם).

משא"כ כאן הברכה היא "שיתברכו נכסיד", דפירושו שהנכסים שיש לו להאדם כבר ("נכסיד"), יתברכו ויתרבו יותר מכפי מידתם וטבעם. ע"ד שמצינו ביצחק – "וימצא בשנה ההיא מאה שערים" (תולדות כו, יב), דאע"פ ש"הארץ קשה והשנה קשה", "עשתה על אחת שאמדה מאה" (פרש"י שם).

(ע"פ לקוטי שיחות חל"ג עמ' 50 ואילך)

התוכן הפנימי דפרשת סוטה

כיצד אפשר להסתתר מפני ה', אשר עיניו משוטטות בכל? / מה החילוק בין סתירה האסורה רק מצד הקינוי, וסתירה האסורה מפני דיני יחוד? / ומה הקשר בין זה ללימוד התורה באופן ד"חקיקה" ללימודה באופן ד"כתיבה"? / ביאור בתוכנה הפנימי של פרשת סוטה המרמזת על "סתירה" מפני הקב"ה ר"ל

"הכתוב יגיד בתחתונים וירמוז בעליונים"¹, לכל מצוות התורה יש עומק לפניים מעומק בפרד"ס התורה. וכמו-כן הוא במצוות סוטה, אשר כל הפרטים דמצווה זו ישנם ברוחניות וגבוה על גבוה:

כידוע איש ואשה דלמטה לכל פרטיהם הם בדוגמת האיש והאישה דלמעלה – הקב"ה וכנסת – ישראל.

ה"קינוי" שהקב"ה קינא לכנסת ישראל הי' במתן-תורה, כשאזנינו שמעו ולא זר, ועינינו ראו ולא אחר כשאמר הקב"ה "לא יהי' לך אלוקים אחרים על פני". ו"סתירה" היא ההנהגה באופן הפכי מזה, כשהאדם מתנהג כראות עיניו, ועובד אלוקים אחרים, וכאמר² "איש איש כי תשטה אשתו – אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות".

וכיצד שייכת "סתירה" כלפי הקב"ה – והרי כבר נאמר³ "אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה'", וכיצד אפשר להסתתר מפני ה', אשר עיניו משוטטות בכל?!

(1) רמב"ן בראשית א, א.

(2) סוטה ג, א.

(3) ירמ' כג, כד. וראה תהלים קלט ז-יב.

שפתיך תשמר¹⁸ אלא דאמירה לגבוה הוא קנין גמור כמו מסירה להדיוט ואם נדר להביא קרבן ה"ל חוב גמור וגובין מנכסים משועבדים כו" – דלכאורה אם אין ממש בדיבורו מה מקום לקנין דאמירתו לגבוה. אך ע"פ המבואר בדברינו ניחא, כי עקימת שפתיו הוי מעשה ופשיטא יש ממש בדיבורו, אלא דלית דין דבל יחל וכו'.

ד

יבאר אימתי שייך חיוב תגלחת ופרישות מן היין בעכו"ם, ועפ"ז יתריך הצורך במיעוטא מקרא

אלא שעדיין צ"ע, כי על פי דברינו שבאמת מחוייבים בני נח בשמירת דיבורם (ורק שאינו מדין תורה דבל יחל) – שוב הי' צ"ל הדין, דזה שנתמעטו עכו"ם מדין נזירות, היינו רק מדין נזירות התורה (נזירות דישראל), אבל מצד עצם הנדר, הנה עכו"ם שנדר להזיר עצמו ולהיות פרוש משתיית יין ותגלחת, חייב (מכח סברת הדעת) לשמור מוצא שפתיו ולקיים נדרו¹⁹; ואילו בפרש"י מפורש שמותר בתגלחת, ולשתות יין. וגם התוס' להלן (ד"ה דת"ר) כתבו בפירוש "שאם קבלו נזירות אינו כלום ומותרין לשתות ביין ואין מביאים קרבנות כו".

ונראה לומר, דיש הבדל באיזה אופן קיבל עליו העכו"ם את הנזירות, דאם אמר "הריני נזיר כישראל" (או "הריני נזיר" סתם, שסתם דין

נזיר היינו דין נזיר ישראל), הרי בזה לא חל עליו דין נזיר כלל, כיון שנתמעט מדין נזירות התורה, וא"כ ה"ז כמי שנשבע על דבר שא"א לו לקיים שאין כאן שבועה, ובמילא מותר לשתות יין ובתגלחת. ובזה איירי רש"י ותוס'.

אבל אם אמר "הריני נזיר מן התגלחת" או "מן היין" (וכיו"ב), דאסר עצמו בפירוש מן היין או בתגלחת, הרי חייב לשמור מוצא שפתיו, לא מדין נזירות התורה אלא "מכח סברת הדעת" שכל אדם חייב לשמור מוצא שפתיו.

[ולהוסיף עוד, שישראל שאמר "הריני נזיר מן התגלחת" וכיו"ב – ה"ז נזיר גמור וכל דקדוקי נזירות עליו ואע"פ שלא הי' בלבו להדר אלא מדבר זה בלבד, הואיל ודבר שנזר ממנו אסור על הנזירים ה"ז נזיר גמור" (לשון הרמב"ם הל' נזירות פ"א ה"ט (מנזיר ג, ב)), אבל בנוגע לעכו"ם, גם ע"פ המבואר לעיל שחל עליו חיוב לשמור נזירותו מדין נזיר, מובן, שאינו חייב אלא במה שהוציא בשפתיו בפירוש, ולא חלים עליו שאר דיני נזירות (שזה שייך רק בדין נזיר התורה)].

– ואולי יש לבאר בדרך זו דיוק לשון הרמב"ם, שכתב באופן סתמי (שם פ"ב הט"ז) "הגויים אין להם נזירות שנאמר דבר אל בני ישראל", ולא פירט שמותרים ביין ובתגלחת כו'. דאף שבפשטות הוא לפי שדרכו של הרמב"ם להעתיק דיני התלמוד כלשונם (יד מלאכי כללי הרמב"ם אות ב' וה'), הרי ע"פ הנ"ל יש לומר שיתירה מזו יש כאן, דזה שלא פירט, הוא כיון שתלוי באיזה לשון נדר הגוי בנזיר, ויש אופנים שאי אפשר לומר שהגוי מותר לשתות יין ומותר בתגלחת כנ"ל. –

ועפ"ז מתורץ טעם הצורך במיעוט עכו"ם

(18) ולהעיר מפ"י הרא"ש (נדרים כט, ב) דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט "וחייב לקיים דבריו כאילו נדר דכתיב מוצא שפתיך תשמור ולא מצי למיהדר".

(19) ולהעיר מלשון ספר המצות להרמב"ם (מ"ע צד. מל"ת קנז) דנדר הוי בגדר חיוב גברא וראה צפע"נ ריש הל' נזירות (יח, ג). ועוד.

לְקִרְאת שַׁבַּת

ג

יחדש דעכו"ם חייב לקיים מוצא שפתיו, מגדר חיובים שמחוייב בן נח "מכח סברת הדעת"

ויובן זה בהקדם הא דמצינו בכתוב קודם מ"ת גדר של שבועה ונדר, כמו שבועת אבימלך (וירא כא, לא. תולדות כו, לא), דלכאורה צ"ע מאיזה טעם נתחייב לקיים שבועתו, והרי אין דין שבועה בכלל ז' מצות ב"נ. ובמשנה למלך (שם) כתב ד"אפשר דבכלל ברכת השם הוא", אבל צ"ע מנא לי' הא¹³, וכי מי שאינו מקיים שבועתו עובר משום ברכת השם.

ונראה לומר ע"פ מ"ש החזקוני (נח ז, כא. וכ"ה ברמב"ן נח ו, יג) בטעם ש"נענשו דור המבול מאחר שלא נצטוו מצות . . יש לומר יש כמה מצוות שחייבים בני אדם לשמרן מכח סברת הדעת אע"פ שלא נצטוו כו", זאת אומרת, דנוסף על זה שז' מצות ב"נ הם דברים המחוייבים "מפני הכרע הדעת" (כמ"ש הרמב"ם ספ"ח מהל' מלכים), הרי יש דברים שלא מצינו עליהם ציווי מפורש, ומ"מ ב"נ חייב בהם "מכח סברת הדעת" (ובלשון רב נסים גאון בהקדמתו למס' ברכות (נדפסה בש"ס וילנא שם) "כל המצוות שהן תלויין בסברא ובאובנתא דלבא כבר הכל מתחייבים בהן מן היום אשר ברא אלקים אדם על הארץ (ולשון הכתוב – ואתחנן ה, לב), עליו ועל זרעו אחריו לדורי דורים"¹⁴. ועפ"ז יש לומר, שגם קיום התחייבות שנתקבלה

^[13] ראה קרן אורה נזיר שם

^[14] ולהעיר מבית האוצר (להר"י ענגל) מערכת א' כלל קלא אי איסור מפאת סברא נחשב לאיסור תורה. וראה לקמן הערה 21.

בדיבור¹⁵ נכלל בדברים שחייבים בהם "מכח סברת הדעת", אף שאינו בכלל ז' מצוות ב"נ.

וסמוכין לדבר מנוסח "מי שפרע" שבריש פרק הזהב (וברמב"ם רפ"ז מהל' מכירה) – "מי שפרע מאנשי דור המבול ומדור הפלגה הוא עתיד להפרע ממי שאינו עומד בדיבורו", דאף שמדין תורה יכול לחזור בו מדיבורו¹⁶ ואינו עובר על איסור, מ"מ לא זו בלבד שאין זו הנהגה הראוי', אלא עוד זאת, שהנהגה כזו מתאימה לדור המבול ולדור הפלגה. שמזה מובן ופשוט, שאין זו הנהגה הראוי' לבני נח. והיינו לפי ש"מכח סברת הדעת" צריך כל אדם להיות עומד בדיבורו ולקיים מוצא שפתיו. ודבר זה הוא לא רק בדברים שבין אדם לחבירו, דכאשר אינו עומד בדיבורו ה"ז היפך ישוב העולם, אלא גם בדברים שבינו לבין קונו¹⁷, כי עצם הענין של שמירת מוצא שפתיו ה"ז הנהגה המחוייבת "מכח סברת הדעת", ובפרט בדבר שחייב עצמו לשמים. וכן הוא לענין שבועות ונדרים דבני נח, דאע"פ שאינם בכלל בל יחל, היינו שאינם בכלל איסור התורה דבל יחל, אבל מ"מ חייבים "מכח סברת הדעת" לשמור מוצא שפתיהם.

[ויש לומר, דעפ"ז יש להסביר מ"ש באבני מילואים (אה"ע סי' א' סק"ב קרוב לסופו) "דודאי בבני נח ליכא משום בל יחל ולא משום מוצא

^[15] להעיר מהמבואר במ"א (לקו"ש ח"ה ע' 147 ואילך) בטעם שיעקב נשא ב' אחיות נגד הציווי "ואשה אל אחותה לא תקח", דכיון שהבטיח לרחל שישאנה, הי' מוכרח לקיים דיבורו, ודוחה האיסור שנאמר במ"ת ד"אשה אל אחותה לא תקח" שע"פ פשש"מ הי' זה רק שהחמירו האבות ע"ע. וראה גם לקו"ש חי"ג ע' 106. וראה שו"ת אבנ"ז יו"ד סש"ו אות טז-יז.

^[16] גם כשנתן הדמים – כבמשנה ורמב"ם שם.

^[17] להעיר ממש"כ הרמב"ן נח ו, יג.

לְקִרְאת שַׁבַּת

אלא הביאור בזה ע"פ דברי הגמרא⁴ "כל אדם שיש בו גסות הרוח, אמר הקב"ה: אין אני והוא יכולין לדור!", וכפי שפירש הבעש"ט את הפסוק הנ"ל: "אם ייסתר איש במסתרים, ואני" – אם האדם חושב שהוא "אני" ומציאות, אזי – "לא אראנו נאום ה'"; אבל "אם ייסתר איש במסתרים, ואני לא" – "אראנו נאום ה'!".

ונמצא שבבעל גאווה כביכול לא נמצא הקב"ה⁵, והוא כביכול אינו רואה את הבעל–גאווה, וה"ז בחינת "סתירה".

איתא בגמרא: "בעל שמחל על קינויו – קינויו מחול". ואמנם מבואר בגמרא שדין זה הוא בתנאי שמחל קודם הסתירה, אבל אחר שקינא לה ונסתרה שוב אינו יכול למחול.

טעם הדין הוא: כל זמן שהקינוי קיים, ה"ז אך ורק מכוחו של הבעל – שהתורה נתנה לו את הכוח לקנאות, וכיוון שזה אך ורק מכוחו, ה"ה כמו "בעל הבית" על הקינוי וביכולתו למחול על הקינוי. אבל אחרי שכבר נסתרה, שעכשיו יש לא רק את הקינוי של הבעל, אלא גם את הסתירה של האשה – שוב לא יכול הבעל למחול.

ואמנם, בירושלמי נאמר⁷ שמחילת הבעל יכולה להועיל אפילו אחרי הסתירה "כל זמן שלא נמחקה מגילה".

ומבאר הגאון הרוגצ'ובי, שאין כאן פלוגתא בין הבבלי לירושלמי, אלא שהירושלמי מדבר אודות סתירה כזו שכל מציאותה היא אך ורק מצד הקינוי. כמו למשל אם אמר לה "אל תסתרי עם אביך" או "עם מאה בני אדם" – שמצד דיני ייחוד אין זו סתירה כלל, ורק קינויו הפך את זה לסתירה. ומשום כן, גם כאשר הבעל מסיר את הקינוי, סרה במילא גם הסתירה.

ומזה מובן בנוגע לקב"ה וכנסת ישראל, שכיון שהאמת היא שתמיד "לית אתר פנוי מיני", הרי באמת לא שייך אף פעם מציאות אמיתית של סתירה; הסתירה אינה אלא מפני שהקב"ה אינו רוצה גאווה, "תועבת ה' כל גבה לב"⁸ ו"אין אני והוא יכולין לדור". וכיון שכל המציאות של סתירה זו נעשית אך ורק מצד רצונו ית' – יכול הקב"ה למחול תמיד, אפילו לאחר שנסתרה.

אמנם, מתי מועילה המחילה (אפילו כאשר כל מציאות הסתירה תלוי' בקינוי) – "כל זמן שלא נמחקה המגילה":

^[4] סוטה ה, א.

^[5] בגלוי, אבל בעולם והסתר בוודאי שהקב"ה נמצא.

^[6] שם כה, א.

^[7] סנהדרין פ"ח ה"ו.

^[8] משלי טו, ה.

מחיקת המגילה כפשוטה נעשית ע"י שמפרידים את האותיות מהקלף. מעשה זה מגלה שגם קודם מעשה המחיקה – לא היו הקלף והדיו של האותיות דבר אחד; אם היו דבר אחד, לא הי' שייך לחלק ביניהם. ולכן כאשר חוקקים על אבן לא שייך למחוק את האותיות לבדן, אלא אם מסירים גם חלק מהאבן איתם – כיון שהאותיות והאבן נעשים לדבר אחד ממש.

והנה, בלימוד התורה יכולים להיות ב' אופנים: אותיות הכתיבה, ואותיות החקיקה.

ישנו אופן שהאדם הלומד תורה נעשה מאוחד עם התורה שלומד, בצורה כזו שהוא והתורה נעשים חד ממש, עד שהוא כשלעצמו אינו מציאות מבלעדי התורה.

ויש לימוד התורה באופן של כתיבה, היינו, שאף שכתובה "תורה שלימה" – הרי זה באופן שהקלף (האדם) הי' תחילה מציאות בפני-עצמו, והדיו הי' ג"כ מציאות בפני-עצמו, ושתי מציאויות אלו מתחברים יחד. ומובן, שגם בשעת חיבורם ה"ה שני דברים, שהרי אפשר למחוק את הכתב, והמגילה תישאר בשלימותה.

ודוגמתו בלימוד התורה – שלפתע יכול להיות אצלו מצב שלא ניכר שזהו קלף שעליו היו כתובים פעם אותיות התורה, ומתגלה שהוא מציאות בפני עצמו, כאילו לא היו אצלו העניינים של התורה.

ולכן בשעה ש"לא נמחקה המגילה", היינו, כאשר יהודי לומד תורה באופן של "חקיקה", שלא שייך למחוק ח"ו את אותיות התורה ממנו, כיון שהוא והתורה הם חד, הנה אע"פ שהיתה אצלו "סתירה", שנכנסה בו גאווה – הרי זה רק בחיצוניות, ומחילה מלמעלה מבטלת הכל, והרי הקב"ה הוא "רב לסלוח".

אבל אם "נמחקה המגילה" (שזה מורה שגם לפנ"ז היו האדם והתורה שני דברים) – אפשר שהישות והגאווה חדרו בו כל כך, ואז יש לו דין של סוטה: עליו להביא מנחה משעורים, מאכל בהמה, והמנחה צריכה להיות "עשירית האיפה" – שמורה על דלי דלות⁹, והיינו, שצריך לפעול בעצמו את הידיעה וההרגש שהוא "עני בדעת" והוא כבהמה שאין לה דעת כלל¹⁰.

וכאשר פועל בעצמו ביטול זה, הרי לא זו בלבד שנעשה "טהור" לקב"ה, אלא עוד זאת שמגיע לדרגא נעלית יותר מדרגתו הקודמת, כסיום הכתוב "ונקתה ונזרעה זרע", וכפירוש הגמרא¹¹ "היתה יולדת בצער – יולדת ברווח". ש"יולדת" פירושו מעשים-טובים, שהרי "תולדותיהן של צדיקים (ועמך כולם צדיקים) מעשים טובים". ואם קודם היו המעש"ט וקיום המצוות שלה בבחינת "צער"

(9) ויקרא ה, יא.

(10) ראה חולין ד, ב: ערומין בדעת ושמין עצמן כבהמה.

(11) סוטה כו, א.

לה'. כלישנא דקרא (פרשתנו שם) "לנדור נדר נזיר להזיר לה", וכפרש"י "להבדיל עצמו מן היין לשם שמים", וכמ"ש הרמב"ם בסוף הל' נזירות ד"הנודר לה' דרך קדושה הרי זה נאה ומשובח ועל זה נאמר נזר אלקיו על ראשו (פרשתנו ו, ז) קדוש הוא לה" (שם, ח). ושוב כיון שמצינו שהעכו"ם בכלל נדרי הקדש, הן קדשי מזבח והן קדשי בדק הבית, לכן סלקא דעתך אמינא שהם בכלל נזירות, ולכן צריכים מיעוט לאפוקי עכו"ם מדין נזירות (ויעויין בזה בקרן אורה ובברכת ראש לנזיר כאן בריש פרקין).

איברא דקשה לפרש כן, שהרי להלכה נקטינן דנזירות אינה בגדר נדרי הקדש אלא נדרי איסור, וכמ"ש הרמב"ם בריש הל' נזירות "הנזירות הוא נדר מכלל נדרי איסור" (דלא כערכין וחרמים ש"הם נדר מכלל נדרי הקדש" (רמב"ם ריש הל' ערכין וחרמין וברדב"ז שם)), הרי שבהלכה אינם נדרי הקדש אלא נדרי איסור⁷, והדרא קושיא לדוכתא.

והנה אליבא דכמה מפרשים איכא מאן דאמר בירושלמי (נזיר פ"א ה"א – ראה פני משה וקרוב העדה שם) שהעכו"ם הם בכלל בל יחל [וכן משמע מפשטות דברי התוס' בע"ז (ה, סע"ב), כמו שפירש בדבריו המשנה למלך (הל' מלכים פ"י ה"ז ד"ה ודע שמה שתירצו)]. ולדיעה זו מובן לכאורה טעם הצורך במיעוט העכו"ם מן הנזירות, שהרי נזיר שגלח או שתה יין כו' עובר משום לא יחל דברו (מטות ל, ג. ירושלמי שם. רמב"ם הל' נזירות פ"א ה"ב). מיהו, דוחק לבאר שכ"ה שיטת רש"י, כי לדעת רוב המפרשים אין העכו"ם בכלל

(8) ועיין במשנה למלך שם, דגם הא דעכו"ם נודרים נדרים ונדבות כישראל הוא רק לענין קדושת הקרבן ולא לענין חיוב הבאתו. וכן כתב בגליון הש"ס לתוס' ע"ז שם. ובקרן אורה נזיר שם. שפת אמת מנחות שם. ובכ"מ. וראה שד"ח פאת שדה כללים מערכת ג' סימן ו אות יז. וש"נ.

(9) ראה שו"ת מהרי"ט ח"א סי' נג – ג' דיעות (וסברות) בזה.

(10) וכן משמע במאירי ריש נזיר (וראה בהערות המו"ל שם ולדף ד ע"א). וראה צפע"נ הל' מאכלות אסורות (פה, ב) אם הוא רק איסור גברא. וראה שם הל' נדרים (יז, ב). ריש הל' נזירות.

(11) וכן להדיעה דהוי איסור חפצא שפיו נאסר ביין וגופו לטומאה כו' שהאדם נעשה איסור חפצא (ראה מהרי"ט שם. צפע"נ שם).

(12) ראה מהרי"ט שם. פי' הרא"ש נדרים ב, ב. צפע"נ שם. ובכ"מ.

לומר בפשטות, שזהו לפי שזה שעכו"ם מותר ביין ובתגלחת מצ"ע אין בזה שום חידוש, דמהיכא תיתי דיאסרו בזה, והרי אין בעכו"ם כל דיני נדרים, ולכן פירשו התוס' "ואין קרבנן קרב אף על גב דמקבלין מהם נדרים ונדבות", והיינו, דהטעם שצריך לימוד למעט עכו"ם מנזירות הוא (בעיקר) מצד דין קרבן נזיר, שבוזה איתנהו לעכו"ם דמקבלין מהם נדרים ונדבות. ויעויין בפ' הרא"ש ושטמ"ק כאן דמשמע נמי שהמיעוט נצרך מצד דין קרבן שבנזיר. וראה גם ברע"ב למשנה כאן.

ויומתק ע"פ דעת ר"מ בזבחים (קז א-ב)³ דס"ל דקרבנות נזירות הם בכלל נדרים ונדבות (שקרבין בבמת יחיד). דהנה בפרש"י (זבחים שם, ב ד"ה "מנחות ונזירות ישרות (נדרים ונדבות) ניגהו") איתא "דאע"ג דבמלאות נזרו הוין קרבנותיו חובה עליו מיהו ע"י נדר באו עליו". ועד"ז הוא בתוס' בפסחים (לה, ב ד"ה זאת) "דנזירות גופייהו נידר ונידב הוא אע"ג דהקרבנות חובה"⁴. היינו דהנזירות המחייבת קרבן – בגדר נדר היא. ומעתה י"ל דלפירוש התוס' הכא גבי עכו"ם אולי יש להרחיק יתירה מזה, דחייב קרבנות נזיר (ועכ"פ העולה⁵ שלו) הוא מחמת נדרו גופא, שבכלל הנדר דקבלת נזירות איכא גם קבלה על הקרבן, ולכן ס"ד אמינא דחל ע"ז דין נדרים ונדבות דעכו"ם שמקבלין מהן.

[ויעויין ברמב"ם הל' שחיטה (פ"ב ה"כ)

(3) וראה תמורה יד, ב.

(4) וראה גם רש"י תמורה שם ד"ה שלמי.

(5) ראה זבחים שם, דלמסקנא אי איתמר הכי איתמר אמר שמואל מחלוקת (ר"מ וחכמים) בעולה ושלמים (של נזירות) אבל בחטאת ואשם דברי הכל חובות ניגהו ולא קרבי.

שכתב "אבל השוחט לשם עולת נזיר . . . שעיקר הנזירות נדר מן הנדרים". אבל לכאורה כוונתו כלשון רש"י ותוס' הנ"ל, ולא כחידושו האחרון שהעולה עצמה היא בכלל הנדר. ולהעיר שלהרמב"ם גם חטאת ואשם דנזיר נק' דבר הבא בנדר ונדבה (שנתפס בנדר) – ראה רמב"ם הל' נדרים (פ"א ה"י) "שהנודר בנזיר מביא חטאת כו". ואכ"מ].

וי"ל, דהא דרש"י לא פירש כן (ד"אין להם נזירות" היינו שאין קרבנן קרב), הוא משום דס"ל שקרבנות נזיר אינם שייכים להנדר, אלא הם חייב הבא "מאליו" כתוצאה מהנזירות. ולכן זה דעכו"ם נודרים נדרים ונדבות אינו מוסיף כלום בהסברא שיהיו עכו"ם שייכים לנזירות, כי קרבנות דנזירות אינם שייכים להנדר דנזירות.

מיהו לפי זה צ"ע בפרש"י, אמאי בעינן קרא למעט עכו"ם מן הנזירות, דמהיכא תיתי שיהי' לעכו"ם דין נזירות.

ב

יבאר דההוא"א היא מחמת שהעכו"ם בכלל נדרי הקדש, וידחה מהא דקיי"ל דנזירות הוי בגדר נדרי איסר; יסיק דדוחק לומר דהוא משום דס"ל לרש"י דעכו"ם בכלל כל יחל

ולכאורה יש לומר, דעצם ענין הנזירות (לא רק קרבן נזיר) הוא ע"ד נדרי הקדש, היינו שאינו רק פרישות מיין ותגלחת כו', אלא נדר

(6) ראה פרש"י זבחים שם ד"ה נזירות חובה. וראה תמורה שם "סמי מכאן נזירות" ובפרש"י שם. וראה תוד"ה סמי שם "וה"ה דצריך כמו כן למיסמי' מההוא דפ' בתרא דזבחים", והיינו שגם לדעת ר"מ אין נזירות בכלל ישרות (נדרים ונדבות).

יהיו מעתה בבחינת "רווח". ו"במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד שם".

ו"היתה יולדת נקבות – יולדת זכרים"¹²: ההבדל בין זכרים לנקבות בעבודת השם, הוא – שנקבה "דעתה קלה"¹³, שיוכל להיות אצלה שינויים, היינו שברגע זה הוא "עובד ה'" וברגע שאחריו הוא במצב של נטי' מדרך הישר, משא"כ זכר שהוא תקיף בדעתו.

וזהו "יולדת זכרים" שנעשה אצלו התוקף ד"זכר" בעבודת ה', היינו, שעבודתו בהליכה מיום ליום מחיל אל חיל בתורה ובמצוות', היא קיימת לעד, בחינת "שפת אמת תיכון לעד" – וכל זאת בכוח ביטולו ודביקותו לתורה ולה'.

(12) שם.

(13) ראה שבת לג, ב.

חידושי סוגיות

בענין מיעוט עכו"ם מדין נזירות

יבאר בטוב טעם פלוגתת רש"י ותוס' בפירוש הא דאין נזירות לעכו"ם / יפלפל בכמה דינים השייכים לנדר הנזירות אי שייכים בעכו"ם / יחדש סברא ד"מכח סברת הדעת" יש על עכו"ם חיוב לשמור מוצא שפתינו אף אי אמרינן דאינו ב"בל יחל", ועפ"ז יבאר לענין שייכותו בדין נזיר

יין ולטמא למתים". אבל התוס' כתבו דהא דהגויים אין להם נזירות היינו "ואין קרבנן קרב אף על גב דמקבלין מהם נדרים ונדבות" [וראה גם במאירי כאן שכתב: הגויים אין להם נזירות, כלומר שאף על פי שנתרבו בענין קרבנות לנדר ונדבה ונזירות הרי הוא בדין קרבן מ"מ התורה מעטת מדין נזירות שנאמר דבר אל בני ישראל ולא לגויים].

והנה הטעם שלא פירשו התוס' כפשוטו (וכפרש"י), ש"אין להם נזירות" היינו שמותרים ביין כו', אלא כתבו ש"אין קרבנן קרב" – יש

(2) וכן להלן בתוד"ה דת"ר, שכתבו "שאם קבלו נזירות אינו כלום ומותרין לשתות ביין", הוסיף "ואין מביאין קרבנות נזירות עליהם".

א

**יבאר סברות פלוגתת רש"י ותוס' בפירוש
הא דאין נזירות לעכו"ם, ויקשה בשיטת
רש"י אמאי הוצרך קרא למעטם**

תנן בריש פרק בתרא דנזיר (סא, א): "הגויים אין להם נזירות", ובגמרא: מנא הני מילי דתנו רבנן דברו אל בני ישראל (פרשתנו ו, ב) ולא לעובדי כוכבים.

ובפירוש דברי המשנה "הגויים אין להם נזירות" כתב רש"י: "העכו"ם שנדרו בנזירות אין נזירות חלה עליהן ומותרין לגלח ולשתות

(1) כ"ה במשנה שבמשניות. ובגמ' "הכותים" וכיו"ב (מפני הצנזור?).

פנינים

דרוש ואגדה

**מדוע נדבו כל הנשיאים ביחד
רק שש עגלות?!**

ויקריבו נשיאי ישראל גו' שש עגלות
צב גו' עגלה על שני הנשיאים
(ז, ב-ג)

עגלות אלו שנדבו הנשיאים השתמשו בהם לצורך נשיאת הקרשים והמשכן, וכמ"ש (ז, ד-ה) "את שתי העגלות גו' נתן לבני גרשון כפי עבודתם. ואת ארבע העגלות גו' נתן לבני מררי כפי עבודתם".

ולכאורה תמוה הדבר ביותר, דאף שבנוגע למשכן ולבית המקדש יש כלל ש"אין עניות במקום עשירות" (שבת קב, ב), מ"מ נדבו הנשיאים רק ארבע עגלות לצורך נשיאת הקרשים המרובים, שרק בדוחק רק הספיקו לנשיאת הקרשים (עיין שבת צט, א).

ויש לבאר בזה, דאף שבמשכן ה' הכל צ"ל ברחבות ובעשירות מ"מ ה' כל דבר במשכן מנוצל לגמרי לתכליתו ובכל פרטיו, מבלי שהי' אפי' פרט אחד מיותר. וכדאי' בספרי (פרשתנו ז, פה) "היו כלי המקדש מכוונים במשקלן כולן כאחד, לא ריבה כו'".

וא"כ, מכיון שארבע עגלות הספיקו לנשיאת הקרשים, הרי באם היו משתמשים בעוד עגלות, לא היו עגלות אלו מנוצלות לגמרי ולכל תכליתן.

ומזה יש ללמוד הוראה נפלאה בדרכי עבודת השי"ת, ש"כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה" (שבת עז, ב). דאל יאמר האדם: הרי רוב שעות היום הקדשתי לעבודת ה', ומה בכך באם ילכו כמה רגעים לבטלה? אלא עליו לדעת שכל רגע ופרט בחייו צ"ל מנוצל לגמרי לעבודת ה' ולכבודו ית'.

(ע"פ לקוטי שיחות חכ"ח עמ' 40 ואילך)

**מדוע אין הרמב"ם מונה את
התשובה במנין המצוות?**

והתודו את הטאתם אשר הטאו
צונו להתוודות על העוונות כו' ולאמר אותם עם
התשובה כו' והוא אמרו כו' והתוודו
(ח, ז, סהמ"צ להרמב"ם מ"ע עג)

כבר הקשו בכ"מ על הרמב"ם (מנ"ח מצוה שסד. ועוד), מדוע מנה רק הווידי למצוה, ואת התשובה עצמה לא מנה. וביארו באופנים שונים (יעיין בארוכה לקמן מדור "חידושי סוגיות").

ויש לבאר זה בדרך הדרוש:

אמרו חז"ל שרמ"ח מ"ע הם כנגד רמ"ח איבריו של אדם (מכות כג, סע"ב) ושס"ה מצוות ל"ת הם כנגד שס"ה גידים (וח"א קע, ב). ומבואר בספרי חסידות, שיש בכל נשמה "תרי"ג מיני כוחות וחיות" (תניא פרק נא), וכאשר האדם הוא שלם בשמירת כל התרי"ג מצוות, אז הוא "תמים ושלם בכל איברי הנפש כו', משא"כ אם חיסר מצוה א' או פגם בה הרי נעשה מחוסר איבר" (לקוטי תורה נצבים מה, ג).

אך מצוות התשובה בכוחה לתקן את האיברים הפגומים, כי התשובה מגיעה מעומקא דליבא ומעצם הנפש, שהוא מקור החיות של ה"תרי"ג מיני כוחות וחיות". ולכן נמשך משם חיות חדש לתקן האיבר הפגום.

ולכן לא נמנית מצוות התשובה שבלב במנין המצוות, כי נמנו רק המצוות שהם כנגד כוחות הנפש, אך מצוות התשובה מגיעה מעומק הנפש שלמעלה מכוחות הנפש, עד שבכוחה לתקן את הפגמים שבכוחות, ורק מצוות הווידי שהיא בפה ואינה מעומק הנפש יכולה להימנות במנין המצוות.

(ע"פ לקוטי שיחות חל"ח עמ' 18 ואילך)